

Петро ТРОНЬКО,
голова Головної редакційної
колегії науково-документальної
серії книг «Реабілітовані історією»,
академік НАН України

В ім'я історичної правди

Навіть ще кілька років тому про такий журнал, який прийшов сьогодні до тебе, читачу, годі було й мріяти. Закриті для дослідників сховища спецхранів, суворі застережні грифи, численні відомчі інструкції перетинали шлях для написання правдивої та об'єктивної історії українського народу. Свої суттєві корективи в писані і неписані правила вніс наш час, коли відродження історичної правди, відновлення незаслужено забутих імен стало одним з першочергових завдань незалежної Української держави.

Ідея видання журналу «З архівів ВУЧК-ГПУ-НКВД-КГБ» виникла не випадково. Вона нерозривно пов'язана з реалізацією державної програми з підготовки науково-документальної серії книжок «Реабілітовані історією», визначеної постановами Президії Верховної Ради та Кабінету міністрів України. Державна програма передбачає підготовку і видання протягом кількох років унікальної 27-томної праці, на сторінках якої будуть увічнені імена мільйонів наших співвітчизників, що стали жертвами політичних репресій періоду тоталітаризму. Подібне видання, яке не має аналогів, дозволить проаналізувати витoki та етапи становлення тоталітарної системи, з'ясувати її трагічні наслідки для України і світового співтовариства.

Глибоко переконаний у тому, що в підготовці науково-документальної серії книг важливу роль відіграє журнал, співзасновниками якого стали Академія наук України, Служба безпеки, Державний комітет по пресі та Головна редакційна колегія видання «Реабілітовані історією».

Свою основну увагу часопис приділятиме публікації статей і повідомлень, підготовлених на основі маловідомих матеріалів з архівів вищого політичного керівництва колишнього СРСР в Україні, Міністерства внутрішніх справ, Служби безпеки України. З метою виявлення таких джерел Головною редакційною колегією науково-документальної серії книг «Реабілітовані історією» спільно з редакцією журналу проведено ряд наукових експедицій в архіви Москви, Санкт-Петербурга, Харкова, Донецька, Львова, Луцька, Полтави, Чернігова та інших. Вони дали змогу виявити близько 2 тисяч документів, що дозволяють з'ясувати ряд важливих проблем в історії України.

На черзі — аналогічні експедиції в місця розташування сумнозвісного ГУЛАГу, в державні архіви Росії, Узбекистану, Казахстану,

Киргизстану тощо. Віднайдені матеріали в більшості своїй публікуватимуться на сторінках журналу «З архівів ВУЧК-ГПУ-НКВД-КГБ».

У своїй повсякденній діяльності Головна редакційна колегія та редакція журналу сподіваються на практичну допомогу з боку наукових центрів з підготовки видання «Реабілітовані історією», створених в областях при органах представницької та виконавчої влади.

Добра основа для такого співробітництва закладена, зокрема, Вінницьким науковим центром, який за короткий період своєї роботи зумів підготувати і видати серію брошур про трагічні сторінки в історії регіону. Донецьким науковим центром спільно з кафедрами Донецького університету підготовлено до друку збірник праць, що включає в себе статті та повідомлення про репресії серед священнослужителів і віруючих, національних меншин тощо.

На широкій документальній базі готуються матеріали Чернігівським науковим центром. Переважна більшість з них отримала високу оцінку як фахівців, так і шанувальників історії.

Розраховуємо також і на співпрацю з районними комісіями сприяння підготовці серії книг «Реабілітовані історією». Саме ентузіасти на місцях можуть і повинні зібрати та оприлюднити спогади свідків тих трагічних подій, незаперечні докази злочинів тоталітаризму. На наш погляд, районні комісії сприяння можна було б з повним правом розглядати як своєрідні громадські корпункти журналу.

Намагаючись об'єднати всі наявні в Україні наукові і творчі сили, Головна редакційна колегія запрошує до співробітництва колективи кафедр вищих навчальних закладів, архівів, музеїв, бібліотек, актив громадських організацій і, насамперед, Всеукраїнського історико-просвітницького товариства «Меморіал» та Всеукраїнського товариства політв'язнів і репресованих. Лише спільними зусиллями можна гідно вшанувати тих, чії долі загубила немилосердна система.

Надзвичайно важливо, щоб журнал знайшов свого читача. Ним може стати вчитель, що готується розкрити учням правду про минуле рідного краю. Ним може стати музейник, який прагне створити яскраву і дохідливу експозицію для відвідувачів. Ним може стати кожний, для кого історія України — це не просто рядки шкільного підручника.

Розраховуючи на власного читача, журнал публікуватиме статті та повідомлення, присвячені подіям національно-визвольних змагань українського народу, подаватиме історичні портрети репресованих державних діячів, майстрів культури, вчених (у 1917-1950-х роках), висвітлюватиме тернистий життєвий шлях інакодумців 60-80-х років, які кинули виклик системі.

Цінним починанням редакції журналу вважаємо залочаткування видання, як додатку до часопису, спеціальної серії брошур, яка ставить за мету перевидання ряду праць, що вийшли в силу добре відомих причин за

кордоном і практично невідомі для українського читача.

Можна передбачити, що переважна більшість публікацій журналу викличе неоднозначну оцінку читацької аудиторії. До цього й прагне редакція, оскільки саме на перехресті думок і поглядів можна якнайшвидше відшукати істину. Означеним вище завданням, очевидно, також служитимуть читацькі конференції, які планується вже найближчим часом провести в ряді обласних центрів. Отже, перше число журналу «З архівів ВУЧК-ГПУ-НКВД-КГБ» вийшло у світ. Тож побажаємо часопису щасливої долі.